

Elukvaliteet Euroopas – ühiskonna ja avalike teenuste kvaliteet

Kommenteeritud kokkuvõte

Sissejuhatus

Elukvaliteet sõltub konkreetsetest oludest ja ühiskonna terviku kvaliteedist; seda mõjutab omakorda kvaliteetsete avalike teenuste olemasolu ja kättesaadavus. Näiteks tervishoiu-, haridus- ja sotsiaalhooldusteenused võimaldavad kodanikel elada täisväärtuslikku elu. Ühiskonna kvaliteeti mõjutavad ka ühiskondlikud suhted ja nende toimimine: ühiskonnarühmade konfliktid või ebavõrdsus või inimestevaheline usaldusepuudus võib mõjutada igaühe heaolu.

Käesolev aruanne on koostatud Euroopa elukvaliteedi uuringu põhjal, mille Euroopa Elu- ja Töötingimuste Parandamise Fond (Eurofound) korraldas 2011. aastal. Tegemist on kolmanda sellise uuringuga. Viimase, 2007. aastal korraldatud uuringu järel alanud ülemaailmne majanduskriis on pannud avalikud teenused surve alla, ebavõrdsus ja tööpuudus on suurenenud ning sellel kõigel võivad olla Euroopa elukvaliteedi jaoks kaugeleulatuvad tagajärjed.

Poliitikataust

Euroopa 2020. aasta strateegia edendab arukat, jätkusuutlikku ja kaasavat majanduskasvu ning sotsiaalset ja territoriaalset ühtekuuluvust. Üha enam mõistetakse, et majanduskasv ei ole poliitika ainus edutunnus, vaid tähtis on ka sotsiaalne ühtekuuluvus. Seetõttu rõhutatakse ELi poliitikas, kui oluline on integreerida haavatavaid ühiskonnarühmi avalike teenuste kaudu. Seepärast on vaja uurida, kuidas säilitatakse sotsiaalset ühtekuuluvust ja kuidas see Euroopas erineb, et ükski piirkond või rühm sellest kõrvale ei jääks. Kaasavat majanduskasvu ei ole võimalik saavutada arvestamata majanduspoliitika sotsiaalseid tagajärgi.

Hiljuti vastu võetud sotsiaalsete investeeringute pakett kutsub liikmesriike üles keskenduma rohkem põhiliste avalike teenuste osutamisele. Paketti kuuluv soovitus investeerida lastesse rõhutab väikelaste hariduse ja kasvatus kättesaadavuse parandamise tähtsust, kuivõrd see on laste tulevase hariduse ja tööhõive seisukohalt

oluline eeltingimus. Lisaks võib hea lastehoiuteenus parandada üha mitmekesisemaks muutuvate töötamisviisidega vanemate tööturul osalemise võimalusi. Tervishoiuinvesteeringuid käsitlev dokument rõhutab kvaliteetsete tervishoiuteenuste kättesaadavust kui üldise tervishoiu parandamise ja töövõime säilitamise tähtsat eeltingimust. Komisjoni talituste töödokument pikaajalise hoolduse kohta juhib tähelepanu sellele, et rahaliselt jätkusuutliku, kõrge kvaliteediga pikaajalise hoolduse üldine kättesaadavus on ELis sotsiaalkaitsekomitee raames pikaajalise hoolduse valdkonnas tehtava koostöö ühine eesmärk.

Peamised tähelepanekud

Avalike teenuste kvaliteeti hinnatakse Euroopas erinevalt. Parimaks peavad seda Austria, Luksemburgi, Saksamaa ja Ühendkuningriigi kodanikud, kes leiavad, et see on aastatega 2007–2011 paranenud. Halvimaks peavad avalike teenuste kvaliteeti Slovakkia, Poola, Bulgaaria ja Kreeka kodanikud, kes leiavad, et see langeb. Riikide ja üksikisikute majanduslikul heaolul on tähtis mõju avalike teenuste kuvandile: edukamates riikides hinnatakse neid positiivsemalt kui riikides, kus inimestel on toimetulekuga raskusi.

Lastehoiuteenuste kättesaadavus ja naiste tööhõive määr on omavahel tihedalt seotud. Töötavad naised vajavad lastehoiuteenuseid, kuid paljudes riikides ei vasta nende pakkumine nõudlusele. Omavahel on tihedalt seotud ka pikaajaliste hooldusteenuste kättesaadavus ja see, millisenä tajutakse nende kvaliteeti. Pikaajalise hoolduse olukorraga on kõige rohkem rahul jõukamates riikides elavad inimesed, samas kui majanduslikes raskustes riikide elanikud tunnevad sotsiaalhooldusest kõrvalejäämist. Varieerub ka see, kuidas hinnatakse tervishoiuteenuste kvaliteeti ja nende kättesaadavust. Kui tervishoiuteenuste kättesaadavuse kohta arvatakse kogu Euroopas, et see on paranenud, on see halvenenud riikides nagu Kreeka, mida

majanduskriis on tabanud raskelt. Tervishoiuteenuste kvaliteedi hinnangut mõjutavad riiklikud tervishoiukulutused.

Inimesed võivad tervishoiuteenuste kättesaadavust pidada väheseks, kui nad peavad käima tööl või täitma hoolduskohustusi. Tööl käies leiavad eriti naised, et neil ei ole aega arsti juures käia, eriti kui nad peavad täitma hoolduskohustusi.

Kogu Euroopas ollakse kohaliku elukeskkonnaga (nt õhu kvaliteedi, tänavate puhtuse ja kuritegevuse osas) rohkem rahul maa- kui linnapiirkondades, samas kui lähikonnateenused (nt panga- või postkontor) on kättesaadavamad linnapiirkondades.

Kui inimestevaheline usaldus on aastatel 2007–2011 suures osas jäänud samale tasemele, on usaldus institutsioonide vastu kogu Euroopas märgatavalt vähenenud, eriti Kreekas ja Küprosel, mida kriis on tabanud eriti raskelt. Tähtsaimateks teguriteks, mis suurendavad institutsioonide vastu usaldust, peetakse avalike teenuste kvaliteeti, sellele järgneb rahulolu riigi majandusliku olukorraga ja korruptsiooni arvatav vähesus või puudumine.

Usaldus inimeste vahel ja institutsioonide vastu on seotud majandusliku ebakindlustundega: riikides, kus kardetakse töökoha kaotamist rohkem, on usaldus rahva ja institutsioonide vastu väiksem, suurem aga neis, kus usutakse rohkem, et töökoha kaotamise korral leitakse uus.

Rändajatesse ja sisserändesse suhtumine on seotud sotsiaal-majandusliku staatusega. Mehed, maapiirkondades elavad inimesed, eakad ja väikese sissetulekuga inimesed kalduvad rändajate suhtes olema vähem sallivad.

Ühiskonnarühmade omavahelisi pingeid peetakse väikseimaks (kasvavas järjekorras) meeste ja naiste vahel, noorte ja vanade vahel, eri seksuaalse sättumusega inimeste vahel ja eri usku inimeste vahel. Suurimaks peetakse pingeid eri rassist ja rahvusest inimeste vahel, rikaste ja vaeste vahel ning juhtide ja töötajate vahel.

Ühiskonna üldise kvaliteedi hinnanguid mõjutab negatiivselt puudusetunne ning siin on kõige olulisem sotsiaalmajanduslik kindlustunne, sellele järgneb jõuetusetunne (näiteks tunne, et elu üle puudub kontroll, sest see on liiga keeruline) ja halb hinnang enese tervisele. Ka ühikonnast kõrvalejäetuse tunne on tähtis.

Majandusliku ebakindlustunde indeks järjestab riigid majandusliku riski järgi. Sellest on näha, et majanduskriis on eurooplaste hoiakut töökohakindluse ja pere äraelatamise osas mõjutanud ainult pisut. Nii ei ole see aga Kreekas, Ungaris ja Portugalis.

Poliitikasoovitused

Poliitika peaks ebavõrdsust käsitlema riikides, kus arvatav ja tegelik ebavõrdsus on omavahel väga tugevas korrelatsioonis. Puudusetunne mõjutab oluliselt seda, kui kättesaadavaks ja kvaliteetseks paljusid avalikke teenuseid peetakse, samas kui kõige vaesemad on ühtlasi need, kes neid teenuseid kõige rohkem vajavad. Teenuste kättesaadavuse tagamine kõigi jaoks, sh majanduslikult vähekindlustatuile, peaks olema poliitiline prioriteet.

Lastehoiuteenuste kättesaadavuse ja tööaegade kohandamisvõimaluste parandamine aitab tagada töö- ja pereelu ühitamist ning suurendada tööhõivet. Lisaks aitab see inimestel paremini kasutada teenuseid nagu arstid, postkontorid, pangad ja polikliinikud. Töötavate vanematega perede jaoks võib elu kergemaks teha ka peresõbralik tööhõivepoliitika (nii meeste kui ka naiste jaoks). Nende teenuste kättesaadavusajad peavad vastama ka töötamisviiside muutustele. Raskused tervishoiuteenuste kättesaamisel ohustavad nende üldist kättesaadavust. Osaliselt võib see tingitud olla rangetest eelarvepiirangutest ja tööajaga seotud ajapiirangutest. Mõnda neist probleemidest saaks leevendada sellega, kui muuta tervishoiuteenuste kättesaadavusajad paindlikumaks ja mitmekesistada nende pakumismorme (nt kasutades infotehnoloogilisi lahendusi).

Euroopa tasandil ebavõrdsuse leevendamisele suunatud poliitika peaks keskenduma teatavate liikmesriikide ja ülejäänud Euroopa vahelise lõhe suurenemise pidurdamisele.

Et suurendada usaldust institutsioonide vastu, tuleb võidelda korruptsiooniga ning tagada avalike teenuste kättesaadavus majanduslikult vähekindlustatuile, kes võivad vastasel korral usalduse institutsioonide vastu kaotada. Need probleemid on eriti teravad Kreekas, Rumeenias ja Bulgaarias.

Mõnes riigis on avalik arvamus avalike teenuste kvaliteedi kohta majanduskriisile vaatamata paranenud. Need riigid võivad anda hea tava näiteid.

Lisateave

Aruanne „Quality of life in Europe – Quality of society and public services“ („Elukvaliteet Euroopas – ühiskonna ja avalike teenuste kvaliteet“) on avaldatud veebilehel <http://www.eurofound.europa.eu/publications/htmlfiles/ef1361.htm>.

Lisateavet pakub teadusjuht Klára Fóti: kfo@eurofound.europa.eu